

DOI 10.54596/2309-6977-2021-4-85-91

ЭОЖ 622.2

ҒТАМА 83.77.37

ӘЛЕМДЕГІ ЖАҒДАЙДЫҢ «FORTEBANK» АҚ ТИГІЗГЕН ӘСЕРІНЕ ТАЛДАУ Карипова А.М.^{1*}, Бактыбаева Д.С.², Усбанова Г.Ш.³

**КЕАҚ «М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті», Петропавл,
Қазақстан Республикасы*

**E-mail: karipova1983@inbox.ru*

Аңдатпа

Вирустың бүкіл әлемде таралуын тежеу үшін бұрын – соңды естімеген бір нәрсе жасалды-әртүрлі аймақтардағы экономиканың жабылуы, кейбір жағдайларда екі рет, нәтижесінде ондаған миллион адам жұмыссыз қалды, ал миллиондаған бизнес өз қызметін тоқтатты. Бұл адамдар мен компаниялар - бұл банктердің клиенттері, сондықтан олардың банктер алдындағы міндеттемелерін орындай алмауының нәтижесінде дефолттардың саны күрт артуы мүмкін.

Өткен көптеген күйзелістерден айырмашылығы, COVID-19 дағдарысы тек банктік емес, нақты экономикалық дағдарыс болып табылады. Әрине, банктер зардап шегеді, өйткені несиелер бойынша шығындар экономика бойынша өтеді және банктік қызметтерге сұраныс төмендейді. Бірақ проблемалардың себептері банктерде емес. Әлемдік Банк жүйесі дағдарысқа жақсы капиталдандырумен кірді және 12 жыл бұрынғыға қарағанда әлдеқайда тұрақты болды.

2020 жылы Қазақстанның қаржы секторы қосарланған шоктың әсерімен дамыды: мұнай бағасы төмендеді және коронавирус пандемиясына байланысты енгізілген шектеу шараларының нәтижесінде іскерлік белсенділік төмендеді.

Биылғы жылы соңғы 20 жылдағы экономикалық өсімнің айтарлықтай төмендеуі болжануда. ҚР Ұлттық экономика министрлігінің болжамдары бойынша ЖІӨ-нің төмендеуі жыл қорытындысы бойынша - 2,1%-ды, ал ХВҚ бағалауы бойынша - 2,7%-ды құрайды. Осы және келесі жылы елдің қаржы секторының даму траекториясының анықтаушы факторы пандемияның таралуы мен оны жеңу мүмкіндігі, оның іскерлік белсенділік пен нарықтық қатынастарға әсері болып табылатыны анық

Банк секторы пандемияның басталуына үлкен капитал қорымен келді, бұл банк жүйесі активтерінің 87%-ын құрайтын 14 ірі банк бойынша активтердің сапасын тәуелсіз бағалау (AQR) арқылы дәлелденді.

Жоғарыда аталған 14 ірі банктердің қатарында «ForteBank» АҚ кіреді. Банктің пандемия кезеңінде негізгі қаржылық көрсеткіштері төмен түскен жоқ, Банктің алған табысы да өсіп отырды.

Түйін сөздер: экономикалық дағдарыс, пандемия, кризис, дефолт, банк жүйесі.

АНАЛИЗ ВЛИЯНИЯ СИТУАЦИИ В МИРЕ НА АО «FORTEBANK»

Карипова А.М.^{1*}, Бактыбаева Д.С.², Усбанова Г.Ш.³

**НАО «Северо-Казахстанский университет имени М. Козыбаева», Петропавловск,
Республика Казахстан*

**E-mail: karipova1983@inbox.ru*

Аннотация

В попытках обуздать распространение вируса по всему миру было предпринято нечто доселе неслыханное – закрытие экономики в разных регионах, в некоторых случаях дважды, в результате чего десятки миллионов людей остались без работы, а миллионы предприятий прекратили свою деятельность. Эти люди и компании – клиенты банков, и в результате их неспособности выполнять свои обязательства перед банками возможно резко возрастет количество дефолтов.

В отличие от многих прошлых потрясений, кризис COVID-19 – не только банковский, но кризис реальной экономики. Несомненно, банки пострадают, поскольку потери по кредитам каскадом проходят по экономике, а спрос на банковские услуги падает. Но причины проблем не в банках. Мировая банковская система вошла в кризис с хорошей капитализацией и намного более устойчивой, чем была 12 лет назад.

Хорошая новость заключается в том, что банковский сектор достаточно капитализирован, чтобы выдержать предстоящий шок.

В 2020 году финансовый сектор Казахстана развивался под воздействием двойного шока: упали цены на нефть и, ожидаемо, в результате введенных ограничительных мер в связи с пандемией коронавируса снизилась деловая активность.

В этом году прогнозируется наиболее значительное падение экономического роста за последние 20 лет. По прогнозам Министерства национальной экономики РК, снижение ВВП по итогам года составит - 2,1%, а по оценкам МВФ – на уровне - 2,7%. Очевидно, что определяющим фактором траектории развития финансового сектора страны в этом и следующем году выступает сценарий распространения и возможности преодоления пандемии, ее влияние на деловую активность и рыночные отношения.

Банковский сектор подошел к началу пандемии с большим запасом капитала, что подтверждается независимой оценкой качества активов (AQR) по 14 крупнейшим банкам, которые составляют 87% активов банковской системы.

В топ-14 вышеперечисленных крупных банков входит АО «ForteBank». Основные финансовые показатели банка за период пандемии не снизились, доходы, полученные банком, также росли.

Ключевые слова: экономический кризис, пандемия, кризис, дефолт, банковская система.

ANALYSIS OF THE IMPACT OF THE SITUATION IN THE WORLD ON «FORTEBANK» JSC

Karipova A.M.^{1*}, Baktybaeva D.S.², Usbanova G.Sh.³

**Non-profit limited company “M. Kozybayev North Kazakhstan University”, Petropavlovsk,
Republic of Kazakhstan*

**E-mail: karipova1983@inbox.ru*

Abstract

In an effort to curb the spread of the virus around the world, something hitherto unheard of has been attempted – shutting down economies in different regions, in some cases twice, leaving tens of millions of people out of work and millions of businesses shut down. These people and companies are customers of banks, and as a result of their inability to meet their obligations to banks, the number of defaults may increase dramatically.

Unlike many past shocks, the COVID-19 crisis is not just a banking crisis, but a real economy crisis. Banks will undoubtedly suffer as credit losses cascade through the economy and demand for banking services falls. But the reasons for the problems are not in the banks. The global banking system entered the crisis with a good capitalization and much more stable than it was 12 years ago.

The good news is that the banking sector is sufficiently capitalized to withstand the coming shock.

In 2020, the financial sector of Kazakhstan developed under the influence of a double shock: oil prices fell and, as expected, as a result of the restrictive measures imposed in connection with the coronavirus pandemic, business activity decreased.

This year is projected to be the most significant drop in economic growth in the last 20 years. According to the forecasts of the Ministry of National Economy of the Republic of Kazakhstan, the decline in GDP for the year will be - 2.1%, and according to the IMF – at the level of - 2.7%. It is obvious that the determining factor in the development trajectory of the country's financial sector this year and next is the scenario of the spread and the possibility of overcoming the pandemic, its impact on business activity and market relations.

The banking sector approached the beginning of the pandemic with a large capital stock, as evidenced by the independent asset quality assessment (AQR) for the 14 largest banks, which account for 87% of the banking system's assets.

In the group-14 highly qualified large banks are included in JSC "ForteBank". The main financial indicators of banks during the pandemic period did not decrease, income received from ATMs, as well as Rosli.

Keywords: economic crisis, pandemic, crisis, default, banking system.

Кіріспе

«ForteBank» АҚ қазақстандық жетекші банктердің бірі болып табылады және банктік қызметтер нарығында 20 жылдан астам уақыт табысты жұмыс істеп келеді.

Банктің бенефициарлық меншік иесі Банктің орналастырылған жай акцияларының 87,45% үлесі бар болат Жамитұлы Өтемұратов болып табылады, олардың 7,66%-ы базалық активі ForteBank-тың жай акциялары болып табылатын жаһандық депозитарлық қолхаттар түрінде ұсынылған.

«ForteBank» АҚ ҚР Ұлттық Банкімен анықталған екінші деңгейлі банктер тізіміне енгізілген

«ForteBank» АҚ-ның тармақталған филиалдық желісі бар, оның 20 филиалы мен 100-ге жуық бөлімшесі бар. Сондай-ақ эквайрингтік құрылғылардың кең желісі бар.

Зерттеу әдістері

Кестеде Банктің соңғы үш жыл ішіндегі қаржылық көрсеткіштері көрсетілген.

Кесте 1. Банктің негізгі қаржылық көрсеткіштері (млн. теңге)

Көрсеткіштер	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.
Баланстық пайда	20183	27626	45732
Меншікті капитал	194201	200639	228952
Жалпы табыс	101513	122542	163249
Активтер	1444640	1688723	2069970
ROE	10,39	13,77	19,97
ROA	1,40	1,64	2,21

Кестедегі мәлімет бойынша Банктің пайдасы жылдан жылға артқан, бұл жақсы көрсеткіш. Сонымен бірге Банктің меншікті капитал - Банкке деген сенімділікті білдіретін көрсеткіш мөлшері де жылдан жылға артқан.

Кесте 2. 2020 жылдың соңына активтер бойынша 10 ірі банк

№	Банк	Сома, мың теңге	Банк үлесі, %
1	АО "Народный Банк Казахстана"	9971736306	31,99
2	ДБ АО "Сбербанк"	3166752185	10,16
3	АО "KASPI BANK"	2809016253	9,01
4	АО "ForteBank"	2159705649	6,93
5	АО "Банк ЦентрКредит"	1849172617	5,93
6	АО "Отбасы банк"	1708163573	5,48
7	АО "Jysan Bank"	1652314310	5,30
8	АО "Евразийский Банк"	1217866218	3,91
9	АО "АТФБанк"	1175413596	3,77
10	АО "Банк "Bank RBK"	996350639	3,20
	Банк секторы	31171657429	100,00

Кестедегі мәлімет бойынша «ForteBank» АҚ қазақстандық банктер арасындағы активтердің мөлшері 4 орында бойынша және жалпы банк секторындағы активтер көлемі бойынша алатын үлесі - 6,93 пайыз.

ForteBank - бұл саланың барлық секторларында ұсынылған әмбебап банк. Бұл ретте Банк жұмыстың барлық бағыттары бойынша орнықты теңдестірілген дамуды қамтамасыз етеді. Банк банктік қызмет саласындағы өнімдер мен қызметтердің әртүрлі

түрлерін қамтитын және клиенттердің әртүрлі санаттарына бағытталған бес сегментті бөледі.

Бизнестің негізгі сегменттері:

- бөлшек бизнес (РБ) – кредиттер беру, депозиттер тарту, есеп айырысу-кассалық қызмет көрсету, айырбастау операциялары және бөлшек клиенттермен (жеке тұлғалармен) өзге де операциялар);

- корпоративтік бизнес (КБ) – кредиттер беру, депозиттер тарту, есеп айырысу-кассалық қызмет көрсету, кепілдіктер бойынша операциялар және корпоративтік клиенттермен (заңды тұлғалармен, мемлекеттік кәсіпорындармен) өзге де операциялар);

- шағын және орта бизнес (ШОБ) – кредиттер беру, депозиттер тарту, есеп айырысу-кассалық қызмет көрсету, кепілдіктер бойынша операциялар және заңды тұлғалармен – шағын және орта бизнестің клиенттерімен өзге де операциялар;

- инвестициялық қызмет-бағалы қағаздармен операциялар, туынды қаржы құралдарын пайдалану және шетел валюталарымен операциялар. Сегмент, атап айтқанда, репо операцияларын, банктер мен қаржы институттарынан қаражат тартуды, облигациялар шығаруды, реттелген борышты қамтиды;

- басқалар-дебиторлармен/кредиторлармен негізгі емес қызмет бойынша операциялар, негізгі құралдар, транзиттік шоттардағы сомалар және сегменттер/бизнес-бағыттар қызметіне жатқызылмаған өзге де операциялар.

Кесте 3. Банктің берген кредиттеріне талдау (млн. тг.)

Көрсеткіштер	2019	2018	2017	2018-2019 жж.		2017-2019 жж.	
				абс. ауыт	өсу қарқ	абс. ауыт	өсу қарқ
Заңды тұлғаларға кредит	234366	252639	216385	-18273	-7,23	36254	16,75
Жеке тұлғаларға кредит	622988	510159	508249	112829	22,12	1910	0,38
Жалпы кредит мөлшері	785068	689645	671851	95423	13,84	17794	2,65

Кесте мәліметі бойынша Банктің заңды тұлғаларға берілген кредиттер көлемі 2019 жылы азайған - 7,23 пайызға, ал жеке тұлғаларға берілген кредиттер мөлшері өскен, 22,12 пайызға.

Кесте 4. Банктің кредиттік портфелінің ЕДБ КП үлесі (млн. тг.)

Көрсеткіштер	2019 ж.	2018 ж.	2017 ж.
ЕДБ несие портфельдері	14743	13762,7	13590,5
«ForteBank» АҚ кредиттік портфелі	785,068	689,645	671,851
Банктің алатын үлес мөлшері (%)	5,33	5,01	4,94

Кестеде көрсетілгендей Банктің жалпы банк жүйесіндегі несие портфеліндегі үлесі 4,94 пайыздан 2017 жылы 5,33 пайызға дейін 2019 жылы артқан.

Кесте 5. Банктің депозиттер көлемі

"Форте Банк" депозиттері (млн. тг.)	2019 ж.	2018 ж.	2017 ж.	2018-2019 жж.		2017-2018 жж.	
				+/-	%	+/-	%
клиенттердің ағымдағы шоттары мен депозиттері	1336949	1075628	981225	261321	24,29	94403	9,62
талап еткенге дейінгі ағымдағы шоттар мен депозиттер:							
бөлшек клиенттер	77686	56364	39941	21322	37,83	16423	41,12
корпоративті клиенттер	366126	276719	178949	89407	32,31	97770	54,64
жедел депозиттер							
бөлшек клиенттер	502476	439744	405416	62732	14,27	34328	8,47
корпоративті клиенттер	326046	237853	293706	88193	37,08	-55853	-19,02
кепілді депозиттер							
бөлшек клиенттер	23538	15642	9801	7896	50,48	5841	59,60
корпоративті клиенттер	41077	49306	53412	-8229	-16,69	-4106	-7,69
жалпы бөлшек клиенттер	603700	511750	455158	91950	17,97	56592	12,43
жалпы корпоративті клиенттер	733249	563878	526067	169371	30,04	37811	7,19

Кесте мәліметенде көргендей банктің депозиттер мөлшері жылдан жылға артып отырған. Бұл жақсы көрсеткіш.

Кесте 6. Банктің депозит түрлері бойынша үлесі

жалпы депозит мөлшері (млн. тг.)	2019	2018	2017	+/-		үлесі		
				2018/17	2019/18	2017	2018	2019
заңды тұлға	9900000	9600000	9400000	200000	300000	53,71	52,46	51,83
жеке тұлға	9200000	8700000	8100000	600000	500000	46,29	47,54	48,17
барлығы	19100000	18300000	17500000	800000	800000	100,00	100,00	100,00

Банкте заңды және жеке тұлғалар өз қаражаттарды сақтайды. Кесте мәліметі бойынша заңды тұлғалар депозиттерінің үлесі сәл көбірек.

Зерттеу нәтижелері

Әледегі жағдайға байланысты, көпшілік елдер өз шекараларын жапты, көпшілік елдерде бизнес өз жұмысын тоқтатты немесе жұмыстары шектелді. Осының барлығы әрине банк жүйесіне де әсер етеді.

Бірақ қарастырған банктің жағдайы жақсы, оның бір көрсеткіші ретінде банктің табысын қарастыруға болады. Төменгі кестеде Банктің табыс өзгерісі көрсетілген.

Кесте 7. Банктің табыс және шығыс есебі (млн. теңге)

Көрсеткіштер	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.	2018/2017	2019/2018
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер	101513	122542	163249	21029	40707
Басқа пайыздық кірістер	18731	395	304	-18336	-91
Пайыздық шығыстар	-75885	-73543	-85259	2342	-11716
Таза пайыздық кіріс	44359	49394	78294	5035	28900
Комиссиялық кірістер	12002	20206	33203	8204	12997

Көрсеткіштер	2017 ж.	2018 ж.	2019 ж.	2018/2017	2019/2018
Комиссиялық шығыстар	-3513	-5845	-11058	-2332	-5213
Таза комиссиялық кіріс				0	0
Өзгерістері кезең ішіндегі пайданың немесе залалдың құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдарымен операциялардан болатын таза шығын	-	875	-107	-	-982
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтерін бастапқы тану кезіндегі таза кіріс	3139	802	7053	-2337	6251
Шетел валютасымен операциялардан түскен таза пайда / шығын	965	1255	10603	290	9348
Қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтату нәтижесіндегі кіріс	-	9160	-	-	-
Басқа кірістер	1559	4854	4378	3295	-476
Пайызсыз кірістер	15832	31307	44072	15475	12765
Кредиттік шығындар бойынша шығыстар	-397	-5000	-20417	-4603	-15417
Пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарымен операциялар бойынша таза шығын		-426	-4274	-426	-3848
Жалпы әкімшілік шығыстар	-34455	-35861	-42751	-1406	-6890
Басқа шығындар	-1897	-5415	-9933	-3518	-4518
Пайызсыз шығындар	-36749	-46702	-77375	-9953	-30673
КТС салынғанға дейінгі пайда	23442	33999	44991	10557	10992
КТС бойынша шығыс	-4893	-4891	-2758	2	2133
Жыл ішіндегі пайда	18549	29108	42233	10559	13125
Басқа жиынтық жылдық табыс, салықтарды шегергенде	1634	-1482	3499	-3116	4981
Бір жылдағы жиынтық табыстың жиынтығы	20183	27626	45732	7443	18106
Акцияға теңгемен берілетін пайда (базалық және таратылған)	0,20	0,32	0,47	0,12	0,15

Кесте мәліметіне сәйкес Банктің таза пайдасы жылдан жылға өскен, 2018 жылы 7443 млн. теңгеге өссе, 2019 жылы 18106 млн. теңгеге артты.

Бұл жақсы көрсеткіш, Банктің тиімді, табысты жұмысын көрсетеді, яғни инвестициялық тартымдылығы жоғары.

Қорытынды

Қорыта келгенде, банктің қаржылық жағдайы банк үшін ғана маңызды емес, ол банк акционерлері, клиенттері, салымшылары үшін де өте маңызды. Қарастырылған Банк Қазақстандағы ірі банктер қатарына кіреді, Банктің таза пайдасы жылдан жылға

өскен, басқа да қаржылық көрсеткіштерін талдай келе Банктің жағдайы жақсы деп қорытындылаймыз.

Әдебиет:

1. Банковское дело. Автор: Ахсар Мухамедович Тавасиев. Год: 2011.
2. Банковское дело. Учебное пособие для вузов. Автор: С.Е. Дубова. Год: 2013.
3. <https://fortebank.kz/>.
4. <https://kursiv.kz>.

References:

1. Bankovskoe delo. Avtor: Ahsar Muhaevich Tavasiev. God: 2011.
2. Bankovskoe delo. Uchebnoe posobie dlya vuzov. Avtor: S.E. Dubova. God: 2013.
3. <https://fortebank.kz/>.
4. <https://kursiv.kz>